

BARTOSZ DAWIDOWICZ

Sąd Okręgowy we Wrocławiu

PROCESOWOKARNE I KRYMINALISTYCZNE ASPEKTY WIZJI LOKALNEJ

„Deficyt wizji lokalnej w Kodeksie postępowania karnego otwiera szerokie pole dla dowodowo szkodliwych czynności balansujących na granicy oględzin, eksperymentu czy innych »twórczych aranżacji« organów procesowych”¹.

Wizja lokalna jest czynnością, którą od wielu lat posługują się organy prowadzące postępowanie karne². Pojęcie to jest również powszechnie używane w praktyce śledczo-sądowej. Nie występuje jednak w obowiązującym obecnie w Polsce kodeksie postępowania karnego, brak go było w k.p.k. z 1928 r. oraz 1969 r., na próżno szukać go także w innych ustawach lub rozporządzeniach związanych z procedurą karną.

Pojęcie wizji lokalnej, jako czynności stosowanej w procesie karnym, pojawia się w Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi³ oraz w akcie prawnym rangi podstawowej, który nie jest zaliczany do źródeł powszechnie obowiązującego prawa, a mianowicie w zarządzeniu nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców⁴, wydanym na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁵.

Wspomniana Konwencja Narodów Zjednoczonych, w art. 7 ust. 1 pkt d, posługuje się pojęciem wizji lokalnej bez bliższego precyzowania jego znaczenia.

¹ M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Darul, *Siedem kryminalistycznych grzechów k.p.k.*, [w:] *Nauka wobec prawdy sądowej. Księga pamiątkowa ku czci profesora Zdzisława Kęgla*, R. Jaworski, M. Szostak (red.), Wrocław 2005, s. 346.

² B.I. Skiba, *Aspekt kryminalistyczno-procesowy wizji lokalnej*, „Problemy Kryminalistyki” 1985, nr 1–3, s. 9 i n.

³ Sporządzonej w Wiedniu 20 grudnia 1988 r. (Dz.U. z 1995 r., Nr 15, poz. 69).

⁴ Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji z 2005 r., nr 1, poz. 1.

⁵ Tekst jednolity: Dz.U. z 2002 r., Nr 7, poz. 58 z późn. zm.

Przepis ten wskazuje na wizję lokalną jako jedną z czynności karnoprosesowych, wykonywanych przez państwa-strony konwencji w ramach wzajemnej pomocy prawnej, w odniesieniu do wymienionych w art. 2 ust. 1 konwencji przestępstw związanych z nielegalnym obrotem narkotykami.

Z kolei przepisy § 93 ust. 2–3 zarządzenia nr 1426 określają podstawowe metody i cele prowadzenia wizji lokalnej przez Policję. Zgodnie z brzmieniem ust. 2 tego paragrafu, policjant prowadzi wizję lokalną w celu:

- 1) potwierdzenia popełnienia przestępstwa w określonym miejscu lub w określony sposób;
- 2) upewnienia się, czy opis miejsca, przedstawiony przez składającego wyjaśnienia lub zeznania, jest zgodny z rzeczywistością;
- 3) odszukania zwłok;
- 4) odszukania narzędzi oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa;
- 5) ujawnienia i utrwalenia dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych.

Przytoczone przepisy są jednymi z nielicznych w systemie polskiego prawa, w których używa się pojęcia wizji lokalnej w rozumieniu czynności procesowej i kryminalistycznej, stosowanej w postępowaniu karnym. Sformułowanie „wizja lokalna” występuje co prawda w innych aktach prawnych różnego szczebla⁶ (po-

⁶ Między innymi: Konwencja o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych (Dz.U. z 1930 r., Nr 9, poz. 64); Międzynarodowa Konwencja dotycząca interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia olejami, sporządzona w Brukseli 29 listopada 1969 r. (Dz.U. z 1976 r., Nr 35, poz. 207); Międzynarodowa Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, 1973, sporządzona w Londynie 2 listopada 1973 r. wraz z załącznikami I, II, III, IV i V, oraz Protokół z 1978 r. dotyczący tej konwencji, wraz z załącznikiem I, sporządzony w Londynie 17 lutego 1978 r. (Dz.U. z 1987 r., Nr 17, poz. 101 z późn. zm.); Konwencja o udzielaniu patentów europejskich (Konwencja o patencie europejskim) sporządzona w Monachium 5 października 1973 r., zmieniona aktem dotyczącym art. 63 Konwencji z 17 grudnia 1991 r. oraz decyzjami Rady Administracyjnej Europejskiej Organizacji Patentowej z 21 grudnia 1978 r., 13 grudnia 1994 r., 20 października 1995 r., 5 grudnia 1996 r. oraz 10 grudnia 1998 r., wraz z protokołami stanowiącymi jej integralną część (Dz.U. z 2004 r., Nr 79, poz. 737); kilka traktatów bilateralnych Polski z m.in. Węgrami, Holandią, Norwegią, Bułgarią i Grecją o koncyliacji, arbitrażu i postępowaniu sądowym; rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (Dz.U. Nr 46, poz. 254 z późn. zm.) wydane na podstawie art. 10 ust. 3 i art. 16 dekretu z 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz.U. Nr 49, poz. 445 z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 czerwca 2005 r. w sprawie katastrof i wypadków kolejowych (Dz.U. Nr 126, poz. 1056), wydane na podstawie art. 13 ust. 8 pkt 2 ustawy z 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. Nr 86, poz. 789 z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Zdrowia z 4 lutego 2004 r. w sprawie zasad i trybu upoważniania niektórych pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych do wykonywania w imieniu państwowych inspektorów sanitarnych określonych czynności kontrolnych i wydawania decyzji (Dz.U. Nr 24, poz. 217) wydane na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity: Dz.U. z 2006 r., Nr 122, poz. 851 z późn. zm.); rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 22 grudnia

jawia się także w kodeksie prawa kanonicznego), lecz jako niezwiązane z procedurą karną, pozostają one poza sferą niniejszych rozważań.

Pojęcie wizji lokalnej jest zatem wytworem nauk penalnych oraz praktyki organów procesowych i prawdopodobnie zostało zaczerpnięte z terminologii prawnej państw zaborczych⁷. Jednak mimo że pojęcie wizji lokalnej nie występuje *expressis verbis* w ustawie, nie oznacza to, że czynność ta nie znajduje swych podstaw w kodeksie postępowania karnego. Wskazuje się na to w nielicznych publikacjach dotyczących wizji lokalnej.

Definicja przedmiotowej czynności wynika już z analizy znaczenia słów składających się na jej nazwę. „Wizja” oznacza obraz, przymiotnik „lokalna” określa coś „istniejącego lub działającego na danym obszarze, charakterystycznego dla danego obszaru”⁸. Wizji lokalnej nie należy jednak ograniczać wyłącznie do obrazu, a więc percepcji wzrokowej. Rozumieć przez nią należy badanie przestrzeni poprzez wszystkie narządy zmysłów.

W kryminalistyce definiuje się wizję lokalną jako czynność procesową (służącą realizacji celów postępowania karnego i prowadzoną przez organ procesowy) oraz kryminalistyczną (wymagającą metodyki wypracowanej przez kryminalistykę), „polegającą na bezpośrednim poznaniu zmysłowym miejsca zdarzenia lub jego fragmentu w celu sprawdzenia, czy uprzednio uzyskane informacje o tym miejscu lub jego fragmencie są zgodne z rzeczywistością albo w celu sprecyzowania lub uzupełnienia tych informacji, względnie w celu usunięcia, bądź tylko wyjaśnienia tkwiących w nich sprzeczności”⁹.

1999 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej dla organów gmin i związków międzygminnych (Dz.U. Nr 112, poz. 1319 z późn. zm.), wydane na podstawie art. 39a ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Środowiska z 8 października 2002 r. w sprawie składowisk odpadów oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów (Dz.U. Nr 176, poz. 1456) wydane na podstawie art. 40 ust. 8 ustawy z 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.); zarządzenie nr 2 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z 8 lipca 2002 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego okręgowych urzędów górniczych oraz Urzędu Górniczego do Badań Kontrolnych Urządzeń Energomechanicznych (Dziennik Urzędowy Wyższego Urzędu Górniczego nr 1, poz. 3 z późn. zm.) wydane na podstawie art. 108 ust. 6 ustawy z 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity: Dz.U. z 2005 r., Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.); zarządzenie nr 7a Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 7 kwietnia 2006 r. w sprawie ochrony leśnych zasobów genowych na potrzeby nasiennictwa i hodowli drzew leśnych ZG/7130/ 7 /2006 (BI LP nr 4, poz. 2), wydane na podstawie art. 33, ust. 1 i ust. 3, pkt 3 ustawy z 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz.U. z 2005 r., Nr 45, poz. 435 z późn. zm.) oraz § 6 i § 8 ust. 1 pkt 1 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 18 maja 1994 r. w sprawie nadania statutu Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe.

⁷ W. Gutekunst, *Kryminalistyka. Zarys systematycznego wykładu*, Warszawa 1974, s. 84.

⁸ *Słownik języka polskiego*, <http://sjp.pwn.pl/>.

⁹ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2005, s. 109.

W literaturze przeważa pogląd, że podstawą prawną prowadzenia tak rozumianej czynności jest art. 207 § 1 k.p.k., który stanowi, że w razie potrzeby organ procesowy dokonuje oględzin miejsca, osoby lub rzeczy, przy czym wizja lokalna postrzegana jest jako szczególna forma oględzin miejsca¹⁰ i zwana niejednokrotnie „oględzinami wtórnymi”¹¹. Za przyjęciem takiej konstrukcji teoretycznej przemawia charakter oględzin miejsca. Jest to czynność procesowa (pojęcie oględzin pojawia się *expressis verbis* w k.p.k.) i kryminalistyczna, polegająca na bezpośrednim poznaniu zmysłowym wycinka przestrzeni lub pomieszczenia¹². Tak brzmi początek definicji oględzin miejsca i pokrywa się w tym zakresie z początkiem definicji wizji lokalnej. Obie czynności różnią się natomiast celem, w jakim się je przeprowadza: „jako cele oględzin miejsca określamy:

- a) wykrycie,
- b) zbadanie,
- c) zabezpieczenie wszelkich źródeł informacji, zwłaszcza śladów oraz samych informacji o:
 - miejscu, na którym odbywają się oględziny,
 - zdarzeniu, które się rozegrało na tym miejscu i jest przedmiotem sprawy,
 - okolicznościach i mechanizmach tego zdarzenia,
 - osobach, które wzięły udział w tym zdarzeniu, i rolach, w jakich udział ten wzięły”¹³.

Wizja lokalna jest zaś szczególną odmianą oględzin miejsca w tym znaczeniu, że daje charakterystyczne (różne od oględzin) rezultaty. „Oględziny są niejako czynnością »odkrywczą«, tj. ukierunkowaną na wykrycie nowych, nieznanych dotąd informacji i ich źródeł, natomiast wizja lokalna ma przede wszystkim znaczenie weryfikacyjne, czyli sprawdzające fakty już przynajmniej hipotetycznie i w zarysach znane”¹⁴; jest czynnością o charakterze kontrolnym i ogólnoinformacyjnym¹⁵. W przypadku przeprowadzenia obu czynności w danej sprawie ich chronologia przedstawia się z reguły w ten sposób, że wizja lokalna poprzedzona jest oględzinami miejsca. Kolejność obu czynności usprawiedliwia w pewnej mierze dość niefortunne określenie wizji lokalnej jako „oględzin wtórnych”. Czynność ta może być bowiem „wtórna” jedynie w znaczeniu kolejności jej przepro-

¹⁰ P. Horoszowski, *Oględziny miejsca*, Warszawa 1959, s. 18–19; B.I. Skiba, *op. cit.*, s. 15; A. Suchecki, *Procesowe i taktyczno-dochodzeniowe aspekty wizji lokalnych w postępowaniu przygotowawczym (na podstawie praktyki KW MO w Kielcach)*, „Problemy Kryminalistyki” 1979, nr 139–140, s. 453; zob. także wyrok Sądu Najwyższego – Izba Karna z 3 października 2006 r. (IV KK 209/2006), OSNKW 2006, 12, poz. 114.

¹¹ F. Prusak, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1999, s. 653.

¹² T. Hanausek, *op. cit.*, s. 99.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, s. 108; podobnie B.I. Skiba, *op. cit.*, s. 13.

¹⁵ R. Kmiecik [w:] *Prawo dowodowe. Zarys wykładu*, R. Kmiecik (red.), Kraków 2005, s. 219.

wadzenia w stosunku do oględzin¹⁶; nigdy zaś w znaczeniu „powtórna”. Oględziny miejsca są bowiem czynnością niepowtarzalną w rozumieniu art. 316 k.p.k. i ponowienie ich jest w zasadzie niemożliwe¹⁷.

Również najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego¹⁸ stoi na stanowisku, że wizja lokalna, jako szczególna forma oględzin miejsca, to czynność procesowa przeprowadzana wyłącznie przez organ procesowy, który jedynie może wezwać do udziału w nich biegłego (art. 198 § 1 k.p.k.) lub specjalistę (art. 205 § 1 k.p.k.). Dwie ostatnie kategorie podmiotów nie mogą samodzielnie prowadzić wizji lokalnej, gdyż wówczas rezultaty takiej czynności nie będą mogły stanowić skutecznego środka dowodowego. Zwłaszcza sąd nie będzie mógł oprzeć swojego rozstrzygnięcia na pisemnej dokumentacji z tak przeprowadzonej czynności. Z art. 143 § 1 pkt 3 k.p.k. wypływa obowiązek sporządzenia protokołu z wizji lokalnej, którego treść musi spełniać ustawowe wymogi formalne (art. 148 i n. k.p.k.). Jednakże wadliwe obsadzenie podmiotu czynności zdyskwalifikuje jednocześnie jej dokumentację, przesądzając, iż nie będzie ona uznana za protokół w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania karnego.

W związku z weryfikacyjnym charakterem wizji lokalnej wyłania się kolejny problem metodologiczny, polegający na konieczności odróżnienia jej od eksperymentu procesowego (w nauce zwanego także m.in. eksperymentem procesowo-kryminalistycznym¹⁹ bądź kryminalistyczno-dowodowym²⁰). Celem tej ostatniej czynności procesowej (ujętej w art. 211 k.p.k.) i kryminalistycznej jest sprawdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy. Może to przebiegać zarówno w formie doświadczenia, jak i rekonstrukcji przebiegu zdarzeń (lub fragmentów zdarzeń), które stanowią przedmiot rozpoznania. Interesujące dyskusje co do trafności takiego ujęcia eksperymentu procesowego wykroczyłyby znacznie poza zakres niniejszych rozważań, dlatego poprzestać można na stwierdzeniu, że w rozumieniu polskiego prawa karnego eksperyment może być zrealizowany w dwóch formach: doświadczenia i odtworzenia zdarzeń. Cel, w jakim przeprowadza się eksperyment procesowy, jest podobny do celu prowadzenia wizji lokalnej: jest nim weryfikacja poczynionych uprzednio przez organ procesowy ustaleń faktycznych o istotnym znaczeniu dla sprawy. Co więcej, podobnie jak eksperyment, wizja lokalna może być przeprowadzona z udziałem podejrzanego (oskarżonego), świadków lub biegłych (art. 205 § 1 k.p.k.). Rozróżnienie obu czynności

¹⁶ B.I. Skiba, *op. cit.*, s. 12.

¹⁷ W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 184; B.I. Skiba, *op. cit.*, s. 12.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Karna z 3 października 2006 r. (IV KK 209/2006), OSNKW 2006, 12, poz. 114.

¹⁹ M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Darul, L. Stępa, *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2005, s. 465.

²⁰ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2000, s. 1007.

może więc w praktyce okazać się zadaniem trudnym, a jednocześnie istotnym z punktu widzenia taktyki przedsięwziętych działań. „Od [...] eksperymentu wizję różni [...] to, że ma ona charakter bardziej statyczny, podczas gdy eksperyment ma odtworzyć zdarzenie w aspekcie dynamiki jego przebiegu i prowadzi do poznania tego zdarzenia przez dynamiczną jego rekonstrukcję”²¹. Udanie się na miejsce zdarzenia w celu sprawdzenia, czy podejrzany np. mógł w określonych warunkach panujących tam w danym momencie przemieścić się z jednego punktu do drugiego w określonym przedziale czasowym, będzie eksperymentem procesowym; natomiast zapoznanie się z topografią terenu, połączone z obserwacją zachodzących na nim zjawisk jest wizją lokalną. Nie wymaga ona zabiegów doświadczalnych, lecz konstatacji mających znaczenie dla sprawy faktów, związanych z wycinkiem przestrzeni, na którym prowadzi się tę czynność. Wizja lokalna może więc poprzedzać przeprowadzenie eksperymentu procesowo-kryminalistycznego w danym miejscu, a wnioski z wizji lokalnej mogą służyć pomocą w doborze taktycznych metod i technicznych środków przeprowadzonego w ramach eksperymentu doświadczenia²². Tym sposobem zarysowuje się modelowa chronologia czynności procesowo-kryminalistycznych, ściśle ze sobą powiązanych, rezultaty zaś każdej z tych czynności mogą w istotny sposób determinować przebieg pozostałych. Mowa o oględzinach miejsca, wizji lokalnej i eksperymentie procesowym.

Umieszczenie wizji lokalnej pośrodku tej triady pomaga w odpowiedzi na pytanie, kiedy organ procesowy powinien posłużyć się wizją lokalną w procesie karnym. Częściową odpowiedzią jest § 93 ust. 2 zarządzenia nr 1426, wedle którego wizję przeprowadza się wtedy, gdy zachodzi konieczność:

1. Potwierdzenia popełnienia przestępstwa w określonym miejscu lub w określony sposób. Chodzi tu o sprawdzenie, czy w danym miejscu popełniono konkretny czyn, poprzez np. stwierdzenie, czy istnieją tam ślady przestępstwa, o jakich dowiedział się organ procesowy. Może to być również weryfikacja badanego miejsca pod kątem fizycznej możliwości dokonania tam czynu określonego rodzaju. W tym ostatnim wypadku pamiętać należy, że przekroczenie granic stwierdzania faktów i podjęcie próby odtworzenia bądź też doświadczalnego zbadania jakiegoś zachowania zmieni wizję lokalną w eksperyment procesowy²³.

2. Upewnienia się, czy opis miejsca, przedstawiony przez składającego wyjaśnienia lub zeznania, jest zgodny z rzeczywistością. W tym celu wizję lokalną powinno się podjąć, jeżeli:

a) miejsce czynu stanowi okoliczność o istotnym znaczeniu dla sprawy (np. w przypadku czynu z art. 216 § 1 k.k. niezbędne jest, aby czyn oskarżonego w danym miejscu mógł być popełniony „publicznie”);

²¹ T. Hanausek, *op. cit.*, s. 109.

²² M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Darul, L. Stępka, *op. cit.*, s. 460.

²³ P. Horoszowski, *Kryminalistyka*, Warszawa 1959, s. 243.

b) organ procesowy ma niewystarczającą wiedzę na temat miejsca czynu (np. przy rozpatrywaniu przestępstwa popełnionego w miejscowości oddalonej od siedziby organu procesowego i organowi nieznanej);

c) w przypadku prowadzenia wizji lokalnej z udziałem osoby przesłuchiwanej organ procesowy chce skonfrontować relację tej osoby z rzeczywistością. Może to być bardzo istotny czynnik weryfikujący wiarygodność przesłuchanej uprzednio osoby na okoliczność określonych faktów, związanych z obserwowanym w trakcie wizji lokalnej miejscem.

Powołany przepis § 93 ust. 2 zarządzenia nr 1426 stanowi także, iż wizję przeprowadza się w celu odszukania zwłok, narzędzi oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa, a także ujawnienia i utrwalenia dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych. Wydaje się jednak, że nie są to samoistne cele wizji lokalnej. Aby zrealizować te zadania, procedura karna dysponuje bardziej adekwatnymi czynnościami procesowymi, jak przeszukanie miejsca (art. 219 i n. k.p.k.) czy oględziny miejsca (art. 207 k.p.k.). Cele te mogą co najwyżej być zrealizowane w toku wizji lokalnej jako wyłaniające się *ad hoc* podczas jej przeprowadzania, zwłaszcza gdy wizja spowodowana była potrzebą uzupełnienia materiału dowodowego na skutek niezadowalających rezultatów uzyskanych w tym zakresie podczas oględzin miejsca²⁴. Wizja lokalna jest zatem jednym z istotnych elementów realizacji zasady prawdy obiektywnej.

Metodyka prowadzenia wizji lokalnej, poza ogólnymi warunkami, o których wspomniano, będzie w dużej mierze uzależniona od rodzaju sprawy, w jakiej czynność jest przeprowadzana, a więc od kwalifikacji prawnej czynu zabronionego, czasu, jaki upłynął od jego popełnienia, a przede wszystkim zależeć będzie od dotychczasowej wiedzy organu procesowego na temat sprawy oraz wiarygodności zgromadzonych dowodów²⁵. W myśl § 93 ust. 2 zarządzenia nr 1426 wizję lokalną powinno prowadzić się z udziałem podejrzanego lub świadka, wykorzystując złożone przez nich wyjaśnienia lub zeznania. Relacje podejrzanego (oskarżonego) lub świadka mogą pomóc m.in. w wytypowaniu miejsca prowadzenia czynności bądź też w skonfrontowaniu wyjaśnień (zeznań) z faktami ustalonymi w toku prowadzenia wizji lokalnej. W tym celu, na podstawie § 93 ust. 3 zarządzenia, podczas wizji można odczytywać fragmenty protokołów przesłuchań. Przepis ten koresponduje z art. 143 § 1 pkt 2 k.p.k., wedle którego z przesłuchania oskarżonego, świadka lub biegłego organ procesowy ma obowiązek spisania protokołu. Biorąc pod uwagę ten przepis, a także przepis art. 174 k.p.k. oraz wspomniany § 93 ust. 3 zarządzenia nr 1426, należy stwierdzić, że podczas wizji lokalnej nie można posługiwać się relacją oskarżonego (podejrzanego), świadka lub biegłego, której nie nadano formy protokołu, a utrwalono np. jedynie w postaci notatki urzędowej, zapisu, nagrania itd.

²⁴ B.I. Skiba, *op. cit.*, s. 11.

²⁵ *Ibidem*, s. 12.

Ustęp 5 paragrafu 93 zarządzenia nr 1426 nakazuje z kolei, aby aktywność w zakresie przebiegu wizji lokalnej pozostawić osobie, której wyjaśnienia lub zeznania spowodowały przeprowadzenie tej czynności. Przepis ten nawiązuje do art. 171 § 1 k.p.k., sankcjonującego istotną zasadę taktyki przesłuchania, polegającą na tym, że w pierwszej kolejności organ procesowy powinien umożliwić osobie przesłuchiwanej swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności. Dopiero w przypadku, gdy relacja osoby przesłuchiwanej jest wyczerpująca lub organ procesowy uzna, iż odbiega od celu przeprowadzanej czynności, można rozpocząć zadawanie pytań, zmierzających do uzupełnienia lub wyjaśnienia wypowiedzi.

Ustęp 4 zarządzenia stanowi zaś, że wizję lokalną rozpoczyna się od stałego punktu terenowego, znajdującego się w pobliżu miejsca objętego czynnością. Zasada ta ma na celu zapewnienie porządku w przebiegu czynności, poprawnej organizacji grupy biorącej w niej udział oraz prawidłowych warunków jej utrwalenia, a także uniemożliwienie zatarcia ewentualnych niewykrytych jeszcze śladów w miejscu prowadzenia wizji.

Z zastrzeżeniem wcześniejszych uwag, wynikających z celu i charakteru wizji lokalnej, do przebiegu jej prowadzenia będą miały zastosowanie odpowiednie przepisy dotyczące oględzin miejsca, przeszukania miejsca, przesłuchania osoby lub udziału biegłych bądź specjalistów w czynności procesowej, natomiast przebieg wizji może być utrwalony za pomocą nagrania obrazu lub dźwięku (art. 147 k.p.k.)²⁶.

Wizja lokalna w postępowaniu jurysdykcyjnym może odbyć się na zasadzie art. 396 k.p.k.²⁷, jeśli czynność ta będzie wykonywana przez sędziego wyznaczonego ze składu orzekającego lub przez sąd wezwany w ramach pomocy prawnej. Z kolei na podstawie art. 397 k.p.k. wizja lokalna może być przeprowadzona także jako czynność zmierzająca do usunięcia braków postępowania przygotowawczego, pod warunkiem, że w postępowaniu przed sądem zaistnieją łącznie następujące okoliczności:

- braki te ujawnią się dopiero w toku rozprawy,
- usunięcie ich przez sąd uniemożliwiłoby wydanie prawidłowego orzeczenia w rozsądnym terminie,
- przeszkód tych nie da się usunąć, stosując tryb przewidziany we wspomnianym art. 396 k.p.k.

W takiej sytuacji sąd może przerwać albo odroczyć rozprawę, zakreślając oskarżycielowi publicznemu termin do przedstawienia dowodów, których przeprowadzenie pozwoliłoby na usunięcie dostrzeżonych braków. Dowodem takim może być właśnie wizja lokalna. Warto dodać, że jeżeli oskarżyciel publiczny nie dostarczy dowodów w wyznaczonym czasie, sąd zobligowany będzie rozstrzyg-

²⁶ *Ibidem*, s. 14.

²⁷ *Ibidem*, s. 15.

nać na korzyść oskarżonego wątpliwości wynikające z nieprzeprowadzenia tych dowodów. Jest to przypadek rozszerzenia karnoprocessowej zasady *in dubio pro reo*, która stanowi, że niedające się usunąć wątpliwości w sprawie należy rozstrzygnąć na korzyść oskarżonego. W tym zaś przypadku istnieje prawdopodobieństwo, że wątpliwości co prawda dadzą się usunąć, jednakże nie następuje to z uwagi na brak lub zbyt wolne działanie organu procesowego.

Dokonany krótki przegląd przepisów prawnych, poglądów doktryny i orzecznictwa pozwala najogólniej stwierdzić, że wizja lokalna to czynność procesowo-kryminalistyczna, polegająca na analizie danego wycinka przestrzeni za pomocą narzędzi zmysłów, niepołączona z ingerencją i doświadczalnym wywoływaniem zjawisk w sferze tej przestrzeni, która to czynność ma na celu weryfikację poczynionych uprzednio w sprawie ustaleń faktycznych.